

Stockholms
stad

Handlingsplan för lokal demokratiutveckling

Järva stadsdelsnämnd

Innehåll

1. Inledning och bakgrund	2
Syfte och definition	2
Giltighetstid och uppföljning.....	2
Principen om kommunal självstyrelse	3
Demokrati i Järva: En lägesbild	3
<i>Valdeltagande i Järva</i>	3
<i>Tillit och förtroende</i>	5
<i>Civilsamhälle i Järva</i>	6
2. Styrning och verktyg för lokal demokratiutveckling	7
Styrning i budget och styrdokument	7
Verktyg och forum för lokal demokratiutveckling	8
<i>Inflytande över, eller medverkan i, nämndens beslutsprocesser</i>	8
<i>Verktyg och forum för verksamhetsinflytande</i>	10
<i>Stöd till och samverkan med det lokala föreningslivet</i>	11
<i>Information och kommunikation</i>	12
3. Att arbeta med deltagandeprocesser	12
Först behövs ett tydligt syfte	13
Sen väljs en metod	13
Därefter tydliggörs ramar för delaktighet/påverkan	13
Delaktighet är en fråga om representation	14
Transparens och information vid korta och långa processer.....	15
4. Utvecklingsområden för att stärka lokal demokratiutveckling 15	
Stärka och utveckla nya och befintliga strukturer för delaktighet i beslutsprocessen	15
Utveckla arbetet med deltagandeprocesser och förflytta beslutsmandat till dialogen	16
Utveckla information, kommunikation, transparens och återkoppling	16
Referenser	17
<i>Webbsidor:</i>	17

1. Inledning och bakgrund

Att arbeta med lokal demokratiutveckling inom ramen för en stadsdelsnämnds verksamhet är ett grundläggande och ständigt pågående uppdrag. Ändå kan förståelsen av vad som är faktiska insatser för att stärka den lokala demokratiutvecklingen vara svåra att greppa eller ringa in. Denna handlingsplan har tagits fram för att förtydliga vad som avses med lokal demokratiutveckling inom Järva stadsdelsnämnds ansvarsområden och på så sätt öka handlingskraften i arbetet. Handlingsplanen riktar sig till förvaltningens verksamheter och ska utgöra ett stöd i det förvaltningsövergripande arbetet med lokal demokratiutveckling.

Handlingsplanen är disponerad i en inledning som ger en bakgrund och lägesbild till området lokal demokratiutveckling. Därpå följer en del som redogör för hur styrningen kring demokratiarbetet ser ut samt vilka verktyg förvaltningen har att tillgå i arbetet. Den tredje delen beskriver grundläggande utgångspunkter för att arbeta med deltagandeprocesser. Den fjärde och avslutande delen ger förslag på utvecklingsområden för att stärka lokal demokratiutveckling.

Syfte och definition

Syftet med handlingsplanen är att stärka och utveckla stadsdelsnämndens delaktighets- och demokratiarbete.

Handlingsplanen bidrar med ett förtydligande av förvaltningens roll i den lokala demokratin och tydliggör vilka verktyg förvaltningen har att tillgå i delaktighets- och demokratiarbetet. Handlingsplanen bidrar också med förslag på utvecklingsområden och strategiska vägval i arbetet för att utveckla och stärka lokal demokratiutveckling.

Lokal demokratiutveckling definieras i denna handlingsplan som processer och insatser som stärker demokratin på lokal nivå. Det innebär att utveckla möjligheter för invånarna i stadsdelsområdet att delta aktivt i beslutsfattande och påverka den samhälleliga utvecklingen där de bor.

Giltighetstid och uppföljning

Handlingsplanen är giltig tills vidare men ska utvärderas och revideras senast 2027. Uppföljning av handlingsplanen rapporteras årligen till nämnd i samband med verksamhetsberättelsen.

Principen om kommunal självstyrelse

Grunderna för den kommunala verksamheten regleras genom Kommunallagen (2017:725). I 1 kapitlet 2 § framgår det att kommuner, på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund, sköter de angelägenheter som anges i kommunallagen eller annan författning.

Den kommunala självstyrelsen är en central princip i det svenska politiska systemet och har stor betydelse för den lokala demokratiutvecklingen genom att:

- Beslut fattas så nära medborgarna som möjligt, vilket stärker medborgarnas möjlighet att påverka frågor som rör deras vardag
- Beslut kan anpassas utifrån lokala behov och förutsättningar
- Möjlighet för medborgare att utkräva ansvar direkt av sina lokala representanter

Självstyrelsen innebär att kommuner har ett brett uppdrag och ett stort handlingsutrymme men att kommuner samtidigt styrs av nationella uppdrag och statliga regleringar. Staten kan genom lagstiftning eller riktade statsbidrag begränsa det kommunala handlingsutrymmet, vilket kan inskränka det lokala inflytandet.¹ För en stadsdelsnämnd i Stockholms stads kommunala organisation kompliceras detta förhållande ytterligare genom att stadsdelsnämnden ansvarar för vissa delar av välfärdsuppdragen, men inte alla. Det gör att stadsdelsnämnden inte har rådighet eller mandat över alla de beslut som berör medborgare i stadsdelsområdet i deras vardag.

En demokrati som står stark och är levande genom medborgares möjlighet till delaktighet och inflytande är central för att förverkliga principen om kommunal självstyrelse. Denna handlingsplan är ett verktyg för att omsätta principen till praktik genom att tydliggöra förvaltningens roll i den lokala demokratin och ge förslag på utvecklingsområden.

Demokrati i Järva: En lägesbild

Valdeltagande i Järva

Valdeltagandet kan ses som ett uttryck för den politiska jämställdheten och ett mått på hur starkt stödet för demokratin är.²

---

¹ [Det här är kommunalt självstyre | SKR](#)

² SOU 2016:5, Låt fler forma framtiden: Forskarantologi från demokratiutredningen 2014-2016, Stockholm

Jämfört med många andra länder har Sverige ett högt valdeltagande men andelen röstberättigade invånare som röstar i de svenska valen har varierat de senaste femtio åren. Sedan valet 1976, då 91,8 procent av de röstberättigade invånarna i Sverige röstade, har valdeltagandet haft en nedåtgående trend. Först under 2000-talet började valdeltagandet öka, men denna uppåtgående trend vände nedåt på nytt i 2022 års val.³ I valet 2022 minskade valdeltagandet mer i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Jämfört med valet 2018 minskade valdeltagandet i alla grupper men nedgången var störst för utländska medborgare och utrikes födda.⁴ Denna utveckling återspeglas i valdeltagandet inom Stockholms stad. Rinkeby var den stadsdel inom staden som hade det lägsta valdeltagandet, följt av Husby och Tensta. I dessa stadsdelar låg valdeltagandet på strax under 50 procent, vilket kan jämföras med knappt 80 procent i Stockholm som helhet. I stadsdelarna minskade också valdeltagandet jämfört med 2018 års val. Tensta stod för den största nedgången med 8,1 procentenheter.⁵ Omvänt var valdeltagandet högst i tre stadsdelar i det socioekonomiskt starka Bromma; Södra Ängby, Ålsten och Höglandet/Olovslund.

Det finns olika förklaringar till utvecklingen i valdeltagandet. I Statistikmyndighetens (SCB) studie om valdeltagandet i de allmänna valen 2022 utifrån ett integrations- och segregationsperspektiv⁶ framhåller myndigheten att det finns samband mellan valdeltagande och familjesituation, att ha anhöriga som röstar, att vara sysselsatt snarare än arbetslös eller sjuk, samt utbildnings- och inkomstnivå. SCB framhåller dock att skillnaderna i sannolikheten att rösta mellan inrikes födda och utrikes födda svenska medborgare inte kan förklaras av dessa indelningar och samband mer än till viss del. Ointresse för politik, eller politisk apati lyfts ibland fram som en förklaring till det minskade valdeltagandet. Andra förklaringar är att bristande valdeltagande kan ses som en protest mot bristande demokrati när de röstberättigade inte kan relatera till, eller identifiera sig med, det

---

³ Mångkulturellt centrum Forskning. Att rösta eller inte rösta – En kvalitativ studie av förutsättningar för valdeltagande i områden med lågt valdeltagande i Botkyrka, 2024.

⁴ SCB – Delat deltagande. En studie av integration och segregation baserat på valdeltagande i 2022 års allmänna val

⁵ Statistik om Stockholm, Allmänna val 2022. Resultat och analys av Stockholmsvalen 2022

⁶ SCB – Delat deltagande. En studie av integration och segregation baserat på valdeltagande i 2022 års allmänna val

politiska systemet.⁷ I Mångkulturellt Centrums studie av valdeltagande i Botkyrka från 2024 konstateras att en viktig förutsättning för valdeltagande är tilltron till att röstandet kan bidra till en positiv utveckling. Själva röstandet förlorar sin mening om den röstande upplever att livsvillkoren försämras, oberoende av vilka partier som styr. En annan bidragande faktor är upplevelsen av att det politiska systemet är riggat på förhand, till fördel för de privilegierade i samhället, vilket leder till bristande tilltro och en minskad benägenhet att rösta i valen. Det talar mot idén att ointresse eller politisk apati är orsaken till minskat valdeltagande och riktar istället förklaringen mot en fråga om tillit.

Tillit och förtroende

Att tillit och förtroende är centrala förutsättningar för valdeltagande, och demokratins funktion och legitimitet i stort, framgår bland annat av demokratiutredningen.⁸ Det gäller både tilliten invånare sinsemellan men också tilliten till samhällets institutioner och myndigheter.

Staden undersöker regelbundet invånarnas förtroende för sin stadsdelsförvaltning genom enkätundersökningar. Det har skett en positiv utveckling i Järva, jämfört med 2017 då förtroendet var som lägst. Då svarade 30 procent att de hade mycket eller ganska litet förtroende för stadsdelsförvaltningen. I den senaste mätningen var motsvarande andel 21 procent. Detta kan jämföras med Bromma, som hade det högsta valdeltagandet i det senaste valet, där 11 procent uppgav att de hade mycket eller ganska litet förtroende. Genomsnittet för staden är 13 procent.

Den bristande tilliten och det låga förtroendet för att politiska beslut kan förbättra levnadssituationen, som ovan anges som en förklaring till det låga valdeltagandet, kan enligt demokratiutredningen kopplas till ojämlik fördelning av inflytande. Socioekonomiskt svaga grupper har mindre politiskt inflytande än grupper som också i andra sammanhang är starka. Enligt demokratiutredningen har faktiska klassklyftor, etniskt och utbildningsmässigt utanförskap och bostadssegregation skapat en situation där de som skulle ha störst behov av politiskt genererade åtgärder har svårast att komma in i politiska församlingar.⁹ De etablerade kanalerna för deltagande

---

⁷ Mångkulturellt centrum Forskning. Att rösta eller inte rösta – En kvalitativ studie av förutsättningar för valdeltagande i områden med lågt valdeltagande i Botkyrka, 2024.

⁸ SOU 2016:5

⁹ SOU 2016:5, se även Tahvilzadeh, N. (2016). Öppna rum för deltagande: Idéer för demokratiseringen av Stockholm. Underlagsrapport till Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

har av olika anledningar tappat relevans för många människors vardag och utredningen pekar på behovet av nya vägar in i politiken för dessa grupper. Utredningen lyfter också fram just demokratins förmåga att skapa trygghet, rimliga levnadsförhållanden och garantera invånarnas fri- och rättigheter som ett mått på hur väl den fungerar.

Civilsamhälle i Järva

Ett starkt och självständigt civilsamhälle framhålls ofta som en grundbult i ett demokratiskt samhälle. Civilsamhället bidrar till att stärka tilliten invånare sinsemellan och kan fungera som en motkraft till den offentliga maktutövningen.¹⁰

I Järva finns ett rikt civilsamhälle med stort engagemang för lokalsamhället. Det finns en mångfald av traditionella medlemsföreningar men också sammanslutningar i form av nätverk och intressegrupper. Föreningarna organiserar sig kring skilda saker så som idrottsverksamhet, kulturverksamhet och aktiviteter för barn och unga. Det kan till exempel handla om kvinnoföreningar, etniska föreningar och idrottsföreningar. I Järva, som i många andra marginaliserade förortsområden är etnicitet en viktig dimension för hur och varför människor väljer att gå samman och organisera sig.¹¹ Dessa föreningar eller sammanslutningar fungerar som lokala vardagsgemenskaper, samlingsplatser där det är möjligt att träffas och umgås på sitt språk, erbjudas stöd och/eller nätverksmöjligheter.¹²

Järva sticker ut i jämförelse med andra stadsdelsområden i Stockholm genom att det finns ett stort antal medborgardrivna mötesplatser som i huvudsak drivs som Folkets Hus föreningar. De medborgardrivna mötesplatserna drivs som självständiga verksamheter med egna profiler men samverkar i vissa fall med stadsdelsförvaltningen genom IOP-överenskommelser. De medborgardrivna mötesplatser som finns i stadsdelsområdet är Tensta träff, Spånga Folkan, Rinkeby Folkets Hus, Folkets Husby och Järva Folkets park. Flera av de medborgardrivna mötesplatserna finns idag i den typ av lokaler som har tillkommit ur folkhemmets ideal om socialt sammanhållna och levande stadsdelar. Dessa ideal skapade en fysisk infrastruktur med lokaler för föreningar att mötas.

---

¹⁰ SOU 2016:5

¹¹ Kings L. (2012). Förorten och föreningen. I F. Wijkström (red). Civilsamhället i samhällskontraktet: en antologi om vad som står på spel.

¹² Ibid.

Dessa mötesplatser är viktiga i förståelsen av förutsättningar för det lokala föreningslivet i Järva.

2. Styrning och verktyg för lokal demokratiutveckling

Delaktighet och inflytande kan i huvudsak ske på tre nivåer: systemnivå, verksamhetsnivå och individnivå. På systemnivå sker delaktigheten genom politiskt inflytande över, eller medverkan i, stadsdelsnämndens beslutsprocesser. Verksamhetsnivån rör delaktighet genom inflytande över förvaltningens verksamhetsutveckling. Slutligen handlar individnivån om den enskildes inflytande över sin egen livssituation. Denna handlingsplan berör främst de två första nivåerna.

Delaktighetsprocesser på individnivå är ett stort fokusområde för förvaltningens verksamheter, så som socialtjänst, äldreomsorg och förskola, men berör mer hur den enskilde kan påverka utformningen av individuella insatser. Denna form av delaktighet har också en särskild styrning som utgår från den lagstiftning som styr de olika verksamheterna.

Styrning i budget och styrdokument

Styrningen för stadens arbete med demokratiutveckling utgår från stadens budget samt program. I stadens budget 2025 framgår att stadsdelsnämnderna ska vara en lokal länk samt ansvara för dialog mellan invånare, stadens förvaltningsorganisation och förtroendevalda. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att skapa tillit och förtroende för stadens verksamheter och för att inkludera invånares kunskap och erfarenheter av lokalsamhället i stadens utvecklingsarbete och i omställningen till ett hållbart samhälle.

De huvudsakliga program som ger styrning i arbetet är kvalitetsprogrammet och programmet för mänskliga rättigheter. Ett av de sex strategiska fokusområdena i Stockholms stads kvalitetsprogram rör medborgardialoger. I programmet framgår det att det är särskilt viktigt att beakta ”En aktiv och målstyrd dialog med stockholmarna, där nya dialogformer används för att möjliggöra mångfald”. Definitionen av begreppet kvalitet i programmet har också en tydlig koppling till en aktiv dialog med medborgarna då ett av kriterierna för kvalitet är ”att leva upp till målgruppernas behov och förväntningar”. För att kunna förstå dessa behov och förväntningar behöver medborgarnas synpunkter och upplevelser tas tillvara.

Delaktighet och inflytande är vidare ett av tre fokusområden i stadens program för de mänskliga rättigheterna. Enligt programmet behöver stockholmarnas delaktighet och inflytande i stadens

verksamheter öka, särskilt de stockholmare som riskerar att lämnas utanför eller inte få sina rättigheter tillgodosedda. Stockholmarnas möjligheter till delaktighet och inflytande i utvecklingen av staden pekas ut som viktiga dels för att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter och dels för att inkludera invånares kunskap och erfarenheter av lokalsamhället i stadens utvecklingsarbete och i omställningen till ett hållbart samhälle. Programmet lyfter också fram civilsamhällets viktiga roll för lokal demokrati.

Det finns även andra program och handlingsplaner som berör rättighetsarbete, och som därför ska beaktas. Exempel på dessa är program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättningar, handlingsplan för äldrevänlig stad, miljöprogram 2030 samt kommunikationsprogrammet. De mål i Agenda 2030 som närmast berör demokratiutveckling är mål 5 om jämställdhet, mål 10 om minskad ojämlikhet och mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen.

För stadsdelsförvaltningen konkretiseras styrningen bland annat genom arbetet med att skapa transparens och tillgänglighet avseende det lokala beslutsfattandet och arbetet med att skapa förutsättningar för och ge stöd till lokal organisering i civilsamhället. Det omfattar arbetet med brukarinflytande i förvaltningens verksamheter och invånares möjligheter att ta del av information, lämna förslag och synpunkter på nämndens arbete och den lokala samhällsutvecklingen. Det omfattar också stadsdelsförvaltningens funktion som lokal aktör som skapar utrymmen för och bjuder in till dialog där olika perspektiv, behov och erfarenheter får ta plats, likväl som förvaltningens deltagande i lokala forum/nätverk och lyssnande till och samtalande med olika former av lokal organisering.

Verktyg och forum för lokal demokratiutveckling

Det finns inte ett verktyg eller ett tillvägagångssätt för att göra ett delaktighets- och demokratiarbete. Demokratiarbetet är också något som behöver genomföras kontinuerligt i det löpande arbetet. Nedan förtydligas vilka delar nämnden och förvaltningen arbetar med och utvecklar för att stärka den lokala demokratin.

Inflytande över, eller medverkan i, nämndens beslutsprocesser

Under denna rubrik redogörs för de forum och verktyg som möjliggör delaktighet genom politiskt inflytande eller medverkan i nämndens beslutsprocesser.

- **Öppna nämndsammanträden med frågestund för allmänheten**

Stadsdelsnämnden sammanträder varje månad och dessa möten är öppna, bortsett från en sluten del där sekretessbelagda individärenden behandlas. De öppna nämndsammanträdena ger möjlighet till insyn i det politiska arbetet och beslutsfattandet. Varje nämndsammanträde inleds med en öppen frågestund där besökare har möjlighet att ställa frågor till politiker och tjänstemän och framföra klagomål direkt till nämnd och förvaltning.

- **Medborgarförslag**

Ett medborgarförslag är ett sätt att lämna förslag om något som kan förändras eller förbättras i stadsdelsområdet och är ett viktigt sätt att få in förslag på olika saker som behöver utvecklas eller förändras i stadsdelsområdet. Varje medborgarförslag som lämnas, och som uppfyller kriterierna för ett medborgarförslag, följer en bestämd process med återkoppling till förslagslämnaren och beslut i nämnd.

- **Medborgarbudget**

Medborgarbudget är en process för att involvera invånarna i hur vissa kommunala resurser kan prioriteras, resurser som påverkar stockholmarnas dagliga liv. Till skillnad från medborgardialoger är det invånarna själva som tar fram förslag och röstar om ett eller flera förslag som förvaltningen sedan genomför utifrån avsatta medel för medborgarbudget.

- **Medborgardialoger**

Förvaltningen genomför olika typer av dialoger med invånare och civilsamhälle. Ett återkommande forum är Dialogforum som hålls fyra gånger per år i syfte att skapa en mötesplats för dialog i frågor som är viktiga för både förvaltningen och det organiserade föreningslivet i Järva. Målet är att utbyta information, lägesbild, svara på frågor, resonera om utmaningar och möjligheter samt hitta sätt att samarbeta på. Förvaltningen anordnar även flera andra typer av dialoger som har olika syften, främst handlar det om dialoger om stadsutveckling där stadsdelsförvaltningen arbetar för att involvera invånare i planering och utformning av stadsmiljön.

- **Stadsdelsnämndens pensionärsråd, råd för funktionshinderfrågor och näringslivsråd**

I varje stadsdelsnämnd finns ett pensionärsråd och ett råd för funktionshinderfrågor. Råden består av lokala representanter för

pensionärsorganisationer och funktionshindersorganisationer och deras funktion är att ge råd kring frågor som rör äldres levnadsförhållanden och rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Råden har också inflytande över beslut genom att de lämnar synpunkter på förvaltningens remisser och förslag till beslut. Det finns också ett näringslivsråd som är knutet till nämnden. Rådet består av företagareföreningarna i Spånga, Lunda och Akalla samt representanter från fastighetsägare och centrumanläggningar i stadsdelsområdet. Nämnden utser årligen representanter till rådet. Rådet har en rådgivande funktion till nämnden men är inte remissinstans på samma sätt som de andra två råden.

Verktyg och forum för verksamhetsinflytande

Under denna rubrik redogörs för de verktyg och forum som möjliggör delaktighet i utvecklingen av nämndens verksamheter. Dessa verktyg möjliggör alltså inte direkt påverkan på nämndens beslut, annat än indirekt, men de ger viktig kunskap om hur den service och de insatser som nämnden ansvarar för upplevs av de som tar emot dem.

- **Enkätundersökningar**

Olika typer av enkätundersökningar genomförs årligen inom olika verksamhetsområden i syfte att utveckla verksamheterna och höja kvaliteten. Brukarundersökningar inom verksamhetsområdena funktionsnedsättning och äldreomsorg görs varje år och lika ofta görs undersökningar som undersöker vårdnadshavares upplevelser och nöjdhet med förskoleverksamheterna. Varje år genomförs också en medborgarundersökning som undersöker hur invånarna uppfattar sin stadsmiljö. Vartannat år undersöker Stockholmsenkäten ungdomars levnadsvanor och livsvillkor i staden och vart tredje år mäts invånarnas upplevelse av trygghet genom Trygghetsmätningen. Samtliga enkäter besvaras anonymt och resultaten används i uppföljningen av nämndens verksamhetsplan samt utveckling av verksamheter.

- **Brukarråd i verksamheter**

Ett brukarråd kan vara utformat på olika sätt beroende på typen av verksamhet men formen bygger på att brukare är med och påverkar innehåll och utformning av en verksamhet. Ett brukarråd har möjlighet att ge ett inifrånperspektiv på verksamheten och uppmärksamma behov som de ansvariga för verksamheten inte ser. Framtidens Hus har ett verksamhetsknutet brukarråd i form av ett ungdomsråd som

organiseras för att påverka verksamheten. Fritidsgårdarna har också gårdsråd som fungerar på liknande sätt.

- Brukardialoger, fokusgrupper eller andra delaktighetsbaserade arbetssätt för att fånga upp behov och önskemål hos vissa målgrupper

I brukardialoger eller fokusgrupper deltar människor i rollen som brukare av en specifik verksamhet eller service, t ex som barn och vårdnadshavare i en förskola eller en mottagare av hemtjänst. Brukardialoger svarar ofta på frågor om hur olika tjänster upplevs eller behöver utvecklas. Dessa typer av dialoger sker främst mellan brukare och tjänstemän i syfte att utveckla eller förbättra en verksamhet och involverar sällan politiska representanter. Skillnaden mellan medborgardialoger och brukardialoger ligger alltså främst i hur breda eller avgränsade målgrupperna för dialogen är samt graden av förtroendevaldas involvering.

- Synpunkter och klagomål

Synpunkts- och klagomålshantering skapar en direkt kanal mellan invånare och förvaltning. Genom en systematisk och transparent hantering av synpunkter och klagomål, där brister åtgärdas och återkoppling till invånare sker, kan det bidra till att invånarnas förtroende och delaktighet stärks.

Stöd till och samverkan med det lokala föreningslivet

En viktig del av nämndens demokratiarbete handlar om att ge stöd till och samverka med civilsamhället och det lokala föreningslivet. Alla former av samarbeten förhåller sig till, och utgår från, stadens demokrativillkor för föreningsstöd. Dessa villkor syftar till att säkerställa att bidrag inte ska ges till verksamhet som står i strid med samhällets grundläggande värderingar om respekt för alla människors lika värde och enskildas grundläggande fri- och rättigheter. Nämnden ger stöd till och samverkar med föreningslivet på olika sätt och dessa redogörs för under denna rubrik.

- Föreningsbidrag

Ett sätt att ge stöd till det lokala föreningslivet är fördelningen av föreningsbidrag. Föreningsbidraget är ett verktyg för att det lokala föreningslivet ska ha förutsättningar att skapa engagemang och organisering kring angelägna frågor men också för att det ska finnas ett brett utbud av föreningsdrivna aktiviteter som alla som bor i stadsdelsområdet kan ta del av.

- **Idéburet offentligt partnerskap (IOP)**

Ett annat sätt handlar om att samverka med föreningslivet och det görs framförallt inom ramen för IOP. Samverkan inom IOP syftar till att hitta gemensamma lösningar på olika komplexa samhällsutmaningar. Förvaltningen arbetar aktivt med IOP som samverkansform och har jämfört med många andra förvaltningar i staden många pågående IOP-samarbeten.

- **Samarbete och upphandling**

Utöver föreningsbidrag och IOP samarbetar förvaltningen med det lokala föreningslivet eller ideella organisationer på olika sätt. Verksamheterna samarbetar med föreningar för att genomföra gemensamma aktiviteter, alternativt upphandlas viss verksamhet från föreningar.

Information och kommunikation

En annan viktig del i nämndens demokratiarbete är kommunikationen till stadsdelsområdets invånare. Kommunikationen ska vara objektiv, saklig och tillgänglig för alla målgrupper. Kommunikationsarbetet fyller även en viktig funktion för säkerställandet av offentlighetsprincipen genom att allmänheten och media ges rätt till insyn och tillgång till information om kommunens verksamhet. Befintliga kontaktytor ska användas för att informera och kommunicera med invånarna. Dessa kontaktytor är viktiga då de möjliggör ett personligt möte mellan förvaltning och invånare. Medborgarkontoren i stadsdelsområdet är nämndens främsta kontaktyta, men även andra verksamheter så som fritidsverksamheter, mötesplatser eller träffpunkter används.

3. Att arbeta med deltagandeprocesser

Ovan beskrivs olika exempel på verktyg och deltagandeprocesser som förvaltningen arbetar med. En deltagandeprocess kan vidare beskrivas som en organiserad och strukturerad metod och/eller process för att involvera invånare i beslutsfattande, planering eller genomförande av utvecklingsarbete som påverkar invånare i deras vardag. För att förvaltningens deltagandeprocesser ska hålla god kvalitet, vara likvärdiga, upplevas som seriösa, bidra till ökad kunskap om hur samhället fungerar, bidra till ökad tilltro/tillit och skapa en upplevelse och erfarenhet av att det är möjligt för invånare att påverka den samhälleliga utvecklingen där de bor lyfter det här avsnittet ett antal grundläggande utgångspunkter för förvaltningens arbete med deltagandeprocesser.

Först behövs ett tydligt syfte

Innan verksamheten börjar fundera kring att skapa en deltagandeprocess behöver det finnas ett syfte: vad är det för problem som söker lösning? (Stadsdelsförvaltningens reception har fått klagomål och behöver anpassas för barn, invånare uttrycker missnöje kring hanteringen av något inom socialtjänsten, det framkommer ett missnöje hos unga kring polisens bemötande av unga, nämndens frågestund upplevs som för kort). Kan en deltagandeprocess bidra till en lösning? I så fall hur? Det här handlar om att utveckla förvaltningens delaktighetsarbete i relation till befintliga processer och strukturer och undvika symbolisk delaktighet. Det vill säga en deltagandeprocess/dialog ska inte upprättas i frågor där förvaltningen saknar handlingsutrymme, mandat eller rådighet.

Sen väljs en metod

Det finns många olika metoder för att uppnå syftena med en deltagandeprocess. En viktig utgångspunkt är dock att en deltagandeprocess är en form av delaktighetsarbete som skiljer sig från den typ av delaktighetsarbete som snarare handlar om att informera om något eller samla in synpunkter via ett formulär. En deltagandeprocess innebär ett strukturerat samtal, ett forum eller en process där olika erfarenheter, kunskaper, behov och perspektiv lyfts fram och beaktas/tillmäts betydelse. En deltagandeprocess innebär att samtala och förhandla och kräver öppenhet och villighet att lyssna och kompromissa.

Stadsdelsnämnden kan delegera vissa frågor, det vill säga ge mandat till deltagandeprocesser/dialogen. Det innebär att de som närvarar i deltagandeprocessen får möjlighet att gemensamt komma fram till/ta beslut i viss fråga (som vid en medborgarbudget till exempel).

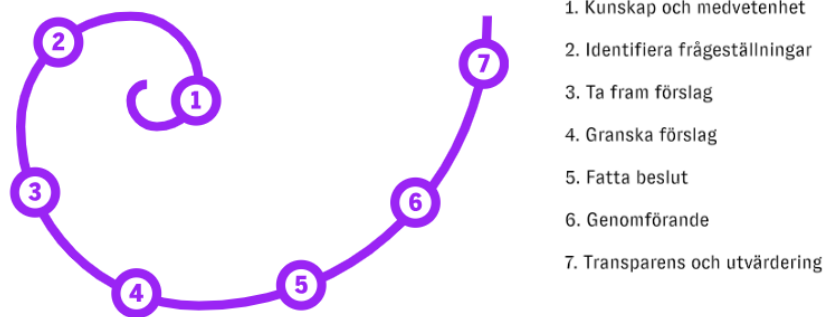
När en metod för genomförandet av en deltagandeprocess väljs, ska det ske utifrån erfarenheten att muntlig kommunikation och fysisk närvaro ger bättre förutsättningar för delaktighet än enbart skriftlig och digital kommunikation.

Därefter tydliggörs ramar för delaktighet/påverkan

En annan viktig del i en deltagandeprocess är att vara tydlig och transparent kring graden av möjligt inflytande i den fråga som ska behandlas. När det konstaterats att det ska till en deltagandeprocess och det står klart vilken metod som ska användas behöver verksamheten därför identifiera var och när i den aktuella processen som deltagandet/delaktighet kommer att ske (om det inte omfattar

hela processen). Ju tidigare i processen man reflekterar över och planerar in delaktighetsmomenten desto bättre.

Nedanstående bild¹³ kan vara till hjälp för att illustrera olika möjliga moment i en process där man kan arbeta med att skapa delaktighet. Delaktigheten kan, men behöver inte, finnas med i varje del av processen.

På det här sättet tydliggörs ramarna för delaktighet, till exempel vad som redan är bestämt och vad som återstår att besluta om. Syftet med deltagandeprocessen ska tydligt framgå för den eller de som deltar.

Delaktighet är en fråga om representation

Förvaltningen ska i och inför varje deltagandeprocess uppmärksamma vilka prioriterade målgrupper som särskilt ska involveras och hur det ska gå till. Målet med detta moment är att stärka deltagandet och inflytande hos grupper som står längre ifrån demokratiskt deltagande och som riskerar att lämnas utanför. Det görs genom att ställa frågor om vilka frågor och erfarenheter får ta plats och vilka som inte får det. I denna analys kan de styrdokument som berör rättighetsperspektiv vara till hjälp för att navigera i prioriteringarna. Fundera över vilka roller i förvaltningen, som redan har tillgång till nätverk och relationer i lokalsamhället, så kallade facilitatörer, som kan vara en resurs i arbetet med att öka representationen.

Inför planering av en deltagandeprocess bör det därtill noga övervägas hur processen kan bidra till en omfördelning av makt och resurser i syfte att stärka underrepresenterade och marginaliserade grupper. Det yttersta målet för arbetet med deltagandeprocesser är

---

¹³ [Framtidens deltagande demokrati | Digidem Lab](#)

att förbättra invånarnas levnadsvillkor – inte endast att involvera specifika målgrupper i en viss fråga.

Transparens och information vid korta och långa processer

I planeringen av en deltagandeprocess behöver man tidigt reflektera över hur återkopplingen till deltagarna ska ske. Ibland sker återkoppling i en deltagandeprocess direkt, ibland är den obefintlig och ibland tar den formen av en ny park eller ett nytt arbetssätt. När det redan från början finns ett tydligt syfte med processen kan det i sin tur göra det tydligare för deltagaren vad själva deltagandet kommer att resultera i. Bristen och efterfrågan på återkoppling är nog ofta knutet till otydlighet i syfte från början.

I de processer där det tar lång tid mellan delaktighetsmomenten och resultatet av deltagandet är det särskilt viktigt att vara tydlig med det långsiktiga perspektivet och eventuella behov av återkoppling under processens gång.

4. Utvecklingsområden för att stärka lokal demokratiutveckling

Handlingsplanen har redogjort för de olika verktyg och processer som nämnden och förvaltningen arbetar med för att stärka den lokala demokratin. Alla dessa processer *kan* bidra till att stärka den lokala demokratin, men för att de ska göra det behöver de upprätthållas, utvärderas och utvecklas. Lokal demokrati är inte ett tillstånd, utan något som hela tiden blir till och omförhandlas genom praktiskt arbete och det omfattar flera olika aktörer och institutioner. I det här pågående arbetet har stadsdelsförvaltningen en central roll. I detta avsnitt ges förslag på tre utvecklingsområden som var och ett kan bidra till att stärka delaktighet och inflytande i olika processer.

Stärka och utveckla nya och befintliga strukturer för delaktighet i beslutsprocessen

- Förstärk kopplingen mellan råden (rådet för funktionshinderfrågor och pensionärsrådet) och nämndprocessen. Utveckla nya arbetssätt för att samtliga avdelningar involverar råden i handläggning av tjänsteutlåtanden och/eller utvecklingsprojekt.
- Utveckla forum, med fördel flera, för ungas delaktighet som kan användas i konsulterande syfte men som också utgår från målgruppens egna intressen. En del av detta arbete kan involvera en utveckling av arbetet med förvaltningens feriearbetande ungdomar.

Utveckla arbetet med deltagandeprocesser och förflytta beslutsmandat till dialogen

- Utveckla dialogmomentet i nämndens medborgardialoger (exempelvis Dialogforum) med särskilt fokus på att involvera civilsamhället i utformning och problemformulering samt att delegera beslutsfattande kring vissa frågor till dialoger.
- Ta fram metodstöd som hanterar inför, under och efter genomförandet av dialoger (som förvaltningen anordnar) för att öka kvaliteten.
- Förtydliga rollen som facilitatör för förvaltningens öppna verksamheter så som medborgarkontor, öppna förskolor och träffpunkter samt uppsökande funktioner, så som medborgarvärdar, Järvavärdar, förskolelotsar och personliga ombud i arbetet med att förmedla lättillgänglig information och öka deltagande i olika deltagandeprocesser.

Utveckla information, kommunikation, transparens och återkoppling

- Utveckla uppföljningen och kommunikationen kring medborgarförslag med syfte att skapa transparens kring hur många förslag som lämnas, vad förslagen berör och om de resulterat i bifall eller avslag.
- Utveckla former för kommunikation och dialog om miljö- och klimatfrågor för att involvera fler invånare och civilsamhälle i omställningsarbetet.
- Utveckla befintliga och nya metoder för att öka invånarens inflytande över stadsutvecklingsprocesser genom ökad information.
- Medverka i öppna civilsamhällesforum i syfte att öka lokalkännedom och stärka relationer.

Referenser

Kings L. (2012). Förorten och föreningen. I F. Wijkström (red). Civilsamhället i samhällskontraktet: en antologi om vad som står på spel.

Mångkulturellt centrum Forskning. Att rösta eller inte rösta – En kvalitativ studie av förutsättningar för valdeltagande i områden med lågt valdeltagande i Botkyrka, 2024.

SCB – Delat deltagande. En studie av integration och segregation baserat på valdeltagande i 2022 års allmänna val

SOU 2016:5, Låt fler forma framtiden: Forskarantologi från demokratiutredningen 2014-2016, Stockholm

Statistik om Stockholm, Allmänna val 2022. Resultat och analys av Stockholmsvalen 2022.

Webbsidor:

[Framtidens deltagande demokrati | Digidem Lab](#), sökning januari 2025

[Det här är kommunalt självstyre | SKR](#), sökning december 2024